

Ana Golubić
Knjižnica Božidara Adžije, Knjižnice grada Zagreba
ana.golubic@kgz.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

O programu *Razvoj kritičkog mišljenja* u Knjižnici Božidara Adžije

About the program *Critical thinking* at Božidar Adžija Library

Stručni rad

Sažetak: Zahvaljujući novim tehnologijama, moguće je osmisliti knjižnične usluge koje su u isto vrijeme i na isti način podjednako namijenjene svim korisnicima u široj zajednici. Budući da su odavno prerasle okvire isključivo „posuđivaonice“ knjiga, nudeći usluge koje se prethodno nisu smatrale strogo knjižničnima, knjižnice danas u isto vrijeme mogu biti ne samo lokalno polifunkcionalno središte znanja i ugodnog druženja, nego istovremeno mogu pružati informacije kojima se iz udobnosti svoga doma mogu služiti svi te im svima podjednako pomagati da se bolje snađu u svijetu punom svakodnevnih previranja.

Ključne riječi: informalno obrazovanje, Knjižnica Božidara Adžije, knjižnični programi i usluge, kritičko mišljenje

1. Uvod

Posljednjih nekoliko desetljeća svjedoci smo velikih prirodnih i društvenih promjena. Usporedo s promjenama u društvu mijenjaju se i narodne knjižnice pa od tradicionalnih kulturno-baštinskih ustanova koje su fokusirane na formiranje zbirke i posuđivanje knjiga postaju polifunkcionalna multimedijaska, informacijska i obrazovna središta te prostori cjeloživotnog učenja (Sabolović-Krajina, 2020: 12). Kao ustanove s važnom i širokom ulogom u društvu, knjižnice ne služe samo svojim korisnicima i budućim korisnicima nego sve više gledaju izvan okvira vlastitog prostora i okreću se građanima koji nisu korisnici knjižnice (Horvat, 2012: 25). Svaki peti stanovnik Zagreba član je Knjižnica grada Zagreba (Dobri rezultati u 2023. godini, 2024). Iako je petina građana mnogo, to još uvijek znači da je i dalje veliki broj onih koji još uvijek nisu aktivni članovi knjižnice. „Vjeruje se da nekorisnici danas ne koriste knjižnične usluge jer su im nebitne. Dakle, treba planirati, utemeljiti i pružati nove usluge koje će im biti bitne.“ (Horvat, 2012: 27). Knjižničari svakodnevno otkrivaju potrebe zajednice u kojoj jesu, osmišljavaju nove usluge i svakodnevno pružaju nova iskustva (ibid.: 21), sve s ciljem privlačenja zajednice prema sebi.

Narodne knjižnice u Hrvatskoj slijede ta suvremena kretanja promjenama u vrsti građe, prilagodabama prostora, novim službama, uslugama i organizaciji poslovanja (Sabolović-Krajina, 2020: 12).

U *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice* (2011: 24) knjižničnim se službama i uslugama pridaje velika važnost, a tu su važnost prepoznale i narodne knjižnice. Kao informacijski stručnjaci, knjižničari pridonose razvoju društva koristeći se svojim znanjem, vještinama i etičkim vrednotama (Urbanija, 2007: 11). Jedno od osnovnih ljudskih prava jest pravo na pristup informacijama i razumijevanje istih. Danas svjedočimo postojanju više informacija nego ikada do sada u povijesti. U *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice* (2011: 16) stoji da se u knjižnici treba aktivno raditi na informacijskom opismenjavanju. Štoviše, u *IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice* olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti navodi se kao jedna od zadaća narodnih knjižnica (ibid.: 106).

2. Zašto kritičko mišljenje

Posljedice sve bržih tehnoloških, gospodarskih, političkih i kulturoloških promjena dovode do promjena shvaćanja ne samo tradicionalnih uloga knjižnice nego i shvaćanja koncepta obrazovanja pa se od 1960-ih sve više govori o cjeloživotnom učenju koje bi se osim formalnim putem odnosno školovanjem ostvarivalo i pomoću neformalnog učenja. Cjeloživotno obrazovanje sastoji se od formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja, a informalno obrazovanje čine samoobrazovanje i iskustveno učenje (Pastuović, 2012: 166–167). Istraživači cjeloživotnog učenja procjenjuju da se tri četvrtine ukupnog učenja tijekom života odvija putem informalnog učenja (ibid.: 27).

Kritičko mišljenje jest složeni proces i rezultat analize i vrednovanja tvrdnji, pronalaženja opravdanja za tvrdnje, usporedbe s drugim tvrdnjama, generiranja prigovora tvrdnjama te konačno zauzimanja stava. Kritički mislimo u profesionalnom djelovanju, u svakodnevnoj komunikaciji s drugima, svakodnevnom rješavanju problema i donošenju odluka. „Kritički“ u ovom kontekstu ne znači kritiziranje u negativnom smislu, nego promišljeno vrednovanje koje može biti pozitivno ili negativno (Buchberger, 2021: 12–13). Da bi netko kritički promišljao, treba znati procijeniti dokaze, propitati ih, analizirati ih i interpretirati, primjenjujući istraživačke vještine u različitim kontekstima (Stričević i Perić, 2012). Kritičko razmišljanje omogućuje vrednovanje i korištenje informacija za opravdavanje i vrednovanje vlastitih argumenata (Posavec i Stančić, 2017: 201). Konačno, kritičko mišljenje pridonosi razvoju učenja i poučavanja, koji kao rezultat donose dugotrajnije, dublje, uporabnije, a samim time i trajnije znanje. Ocem modernog kritičkog mišljenja smatra se John Dewey (1859. – 1952.), koji kritičko mišljenje naziva reflektivnim mišljenjem i definira ga u svojoj knjizi *How We Think (Kako mislimo, 1910.)* (Buchberger, 2021: 12). Budući da zahvaća

različita područja i javlja se u različitim oblicima, ne postoji jednoznačno određenje kritičkog mišljenja. Kritički mislimo u profesionalnom djelovanju, u svakodnevnoj komunikaciji, svakodnevnom rješavanju problema i donošenju odluka. Kritičko mišljenje važna je životna vještina i važan dio učenja.

3. Kako se rodila ideja za uslugu

Posljednjih godina preplavljeni smo različitim vrstama informacija. Dio je tih informacija relevantan, točan i koristan, ali velik je broj onih zbunjujućih, netočnih, namjerno ili nenamjerno plasiranih lažnih i opasnih informacija. Neprestanim širenjem tih informacija i njihovim objavljivanjem na različitim portalima i društvenim mrežama medijski je prostor sve zatrpaniji, a snalaženje unutar te „šume“ sve je teže, čak i stručnjacima. Pandemija bolesti COVID-19 pokazala je važnost brzog širenja jasnih i točnih vijesti, a da bi to bilo moguće nužno je znati razlučiti relevantne od irelevantnih informacija, što je moguće jedino prepoznavanjem relevantnih izvora informiranja. Nažalost, pokazalo se da se često događalo upravo suprotno i medijski je prostor bio preplavljen različitim neistinama (Golubić, 2021). Ljudi su lažne vijesti dijelili vrlo često u najboljoj namjeri, uopće ne sumnjajući u to da čine nešto pogrešno i štetno. Sličan je slučaj bio i nakon dvaju razornih potresa koja su pogodila Hrvatsku 2020. godine kada su se širile najrazličitije informacije – od toga kada se očekuju sljedeći potresi preko pogrešnih informacija kako se najbolje zaštititi u slučaju potresa pa do neprovjerenih informacija o tome kada će se rušiti pojedini objekti oštećeni u potresu. I ovdje su, kao i u slučaju pandemije, apeli mjerodavnih osoba da se ne šire panika i lažne informacije bili uzaludni, a veliki dio ljudi koji su ih širili smatrali su da je, čak i u slučaju da je informacija pogrešna, bolje poslati je i tako je dalje širiti nego to ne učiniti.

Ta tri bitna događaja, koja su obilježila 2020. godinu u Hrvatskoj, pokazala su koliko je važno znati prepoznati pouzdane i nepouzdate informacije. Informacijski stručnjaci i knjižničarska struka u svijetu odlučili su se uhvatiti ukoštac s tim problemom i širom svijeta počele su se održavati radionice i seminari s ciljem razvoja kritičkog mišljenja (Golubić, 2021). Knjižnica Božidara Adžije, kao narodna i znanstvena knjižnica specijalizirana za društveno-humanističko područje (Povijest Knjižnice, n. d.), u svom poslovanju oduvijek slijedeći primjere dobre prakse knjižnica i drugih kulturnih i obrazovnih ustanova u svijetu, odlučila je odgovoriti i na ovaj problem te se zaključilo da bi i u *Adžiji* bilo dobro omogućiti uslugu takvog tipa. Tako se rodila ideja o programu razvoja kritičkog mišljenja. Riječ je o usluzi Knjižnice Božidara Adžije kojom bi se svim postojećim i potencijalnim korisnicima, ali i svim ostalim zainteresiranim pojedincima, pomoglo naučiti razlučiti korisne od nepotrebnih, beskorisnih, čak i štetnih informacija. Program je započeo pod nazivom *Važno je biti u PRAVU*. Akronim PRAVU dolazi od riječi pretražiti, razmisliti, valjano utvrditi informacije, što

je i cilj ovog programa – osvijestiti ljudima potrebu za propitivanjem informacija, a ne samo nekritički prihvaćati ono što im se ponudi (*Razvoj kritičkog mišljenja*, n. d.).

4. Kome je program namijenjen

Prilikom osmišljavanja programa ciljana skupina kojoj je program prvenstveno bio namijenjen bili su mlađi ljudi, srednjoškolci i stariji adolescenti, ali teme koje se obrađuju mogu biti aktualne svim dobnim skupinama.

Mladi čitaju više nego odraslo stanovništvo, ali ono što čitaju u slobodno vrijeme često se razlikuje od onoga što knjižnice tradicionalno nude (Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica, 2004: 15–17). Potreba i interesi mladih za knjižnice proizlaze iz njihovih školskih obaveza, hobija i načina na koji provode slobodno vrijeme i zato se oni, zbog svojih različitih informacijskih potreba, kao korisnici usluga i programa narodnih knjižnica, razlikuju od drugih skupina korisnika. Riječ je o posebnoj korisničkoj skupini koja zahtijeva drukčiju građu i drukčiji pristup. Istraživanja su pokazala da mladi zbog velikog utjecaja medija gube interes za knjižnicu. Jedno od rješenja za pridobivanje mladih da se u većem broju koriste uslugama knjižnice može biti stvaranje njima zanimljivih medijskih sadržaja. Tako mogu pristupiti sigurnim informacijama i kvalitetnim knjižničnim sadržajima bez dolaska u knjižnicu (Stropnik, 2013: 15–16). U svakom slučaju, nije riječ o standardnim knjižničnim uslugama. Istraživanja ponašanja pri traženju informacija koja su provedena na generaciji rođenoj nakon 1995. pokazuju kako pri vrednovanju informacija pronađenih na internetu mladi prednost daju jednostavnosti pronalaženja informacije te očekuju da im informacije uvijek budu dostupne (ibid.: 36). Što nije prisutno na mreži, za ovu generaciju ne postoji. Mladi su „vizualni tipovi“, slike, animacije i videozapise vole više od čitanja (ibid.: 14). Njima je, kao posebnoj korisničkoj skupini s vlastitim razvojnim potrebama i interesima, potrebno pristupiti na njima blizak i zanimljiv način, a prema riječima Hannelore Vogt, knjižnica je za svoje korisnike i dalje mjesto učenja (Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica, 2004: 35–36). Prilikom osmišljavanja nove usluge razmišljalo se kako najbolje spojiti taj već izgrađeni stav o knjižnici kao mjestu učenja, iskoristiti afinitet mladih prema novim tehnologijama, zadaću knjižnice da informira i obrazuje, kako biti otvoren prema novitetima i ići ukorak s novim tehnologijama, a sve to u okolnostima u kojima su zbog situacije s pandemijom bolesti COVID-19 okupljanja u zatvorenim prostorima bila pod posebnim okolnostima (*Koronavirus – najnovije preporuke*, n. d.).

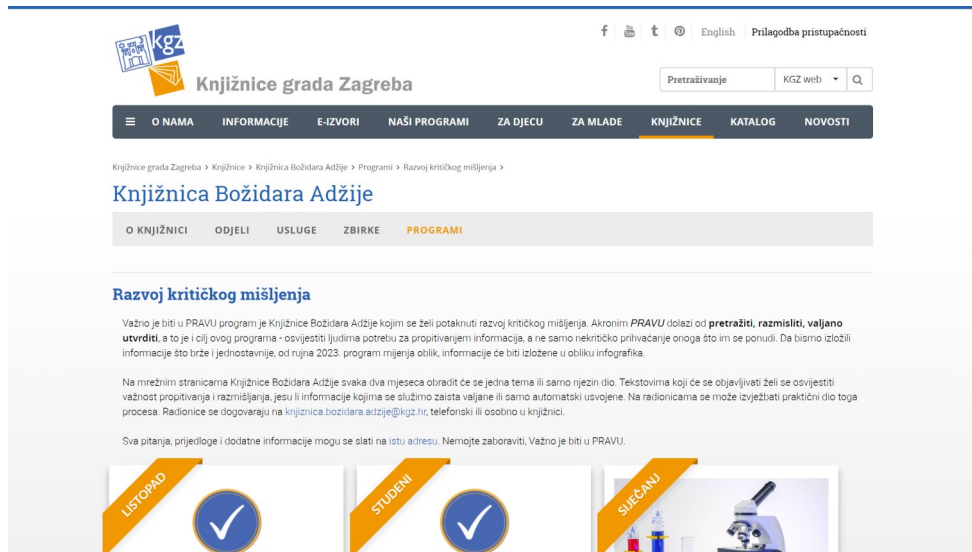
Zaključilo se da je najbolje teme obrađivati u obliku tekstova od osamstotinjak riječi. Teme su bile prikazane u jednostavnom obliku, tekst nije osobito zahtjevan za čitanje i razumijevanje, vizualno je oblikovan u cjeline potkrijepljene fotografijama, grafičkim prikazima i grafički istaknutim dijelovima koji olakšavaju snalaženje u onome što je autor htio naglasiti. Tekstovi se objavljuju na mrežnim stranicama Knjižnice Božidara Adžije te su

prilagođeni i za čitanje na mobilnim uređajima. Taj oblik, vizualno i grafički prilagođen čitanju na mobitelu, jednostavan za praćenje te pisan pitkim stilom, odabran je upravo zato da ne zahtijeva pomno zadubljenje u temu i detaljno iščitavanje, nego je tekstove moguće čitati prilikom svakodnevnih rutina, na stanici dok se čeka tramvaj, tijekom vožnje ili čekanja u redu. Objavljenim tekstovima htjela se osvjestiti važnost propitivanja informacija kojima smo zatrpani, jesu li informacije kojima se služimo zaista valjane ili samo automatski usvojene. S vremenom se ustalio ritam objavljivanja jednom u dva mjeseca. Zbog kontinuiteta izlaza nastojalo se da to bude svaki prvi utorak u mjesecu, dan je odabran proizvoljno (slika 1) (Razvoj kritičkog mišljenja, n. d.).

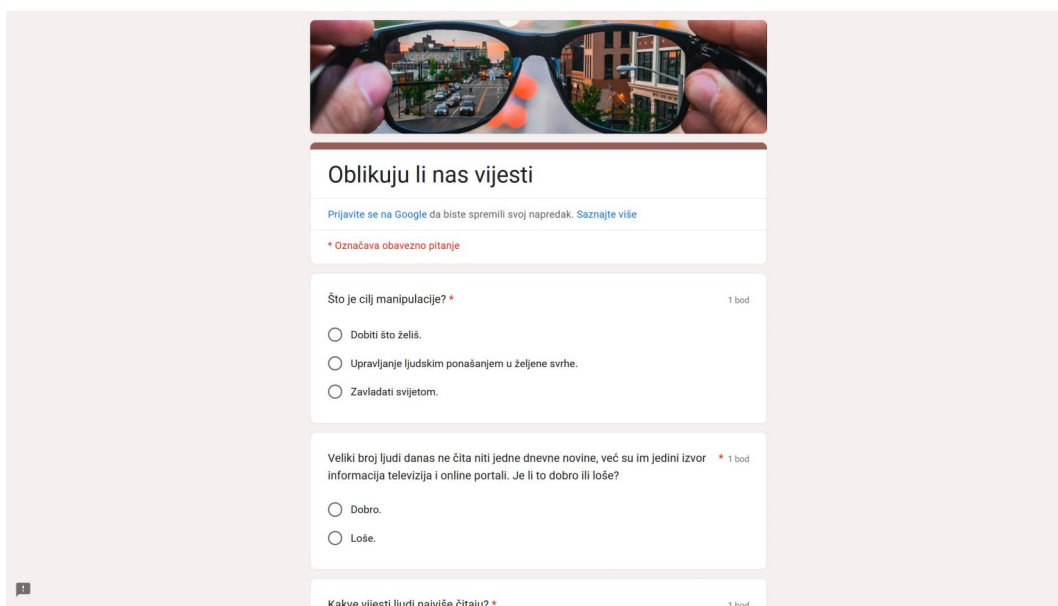
Slika 1. Pretprikaz objava u razdoblju od listopada 2021. do ožujka 2024.

Osim sadržaja objavljenog na mrežnim stranicama, od samog se početka mogu dogovoriti i radionice na kojima se i praktično može izvježbati ono o čemu se govori u objavama. Svi zainteresirani radionice mogu dogovoriti telefonom, elektroničkom poštom ili osobnim dolaskom u knjižnicu. Na radionicama se na neki način podrazumijeva „živi“ oblik interakcije, ali moguće je i dogovoriti radionice preko platforme Zoom ili nekih drugih kanala (slika 2).

Slika 2. Obavijest o programu s mogućnosti dogovaranja radionica

Vrijeme početka provedbe programa još je uvijek bilo i vrijeme propisane fizičke udaljenosti, a i samo dogovaranje radionica još je jedan dodatni posao kojega se korisnik programa možda ne želi prihvatiti ili za koji jednostavno nema vremena. Usprkos tome, svi koji žele praktično provjeriti koliko su upoznati s temama o kojima je riječ, mogu to napraviti bez problema jer svaku objavu prati pripremljeni kviz. Pretpostavilo se da su kvizovi jednostavan način koji korisnici vole, a osim toga besplatni su i brzi te uz mogućnost provjere znanja imaju i dodatni potencijal, jer uz točne i netočne odgovore odmah nude i objašnjenja, a to čini još jedan dodatni oblik edukacije. Kvizovi su napravljeni pomoću alata Google Forms i anonimni su (Golubić, 2021) (slika 3).

Slika 3. Početak jednog kviza

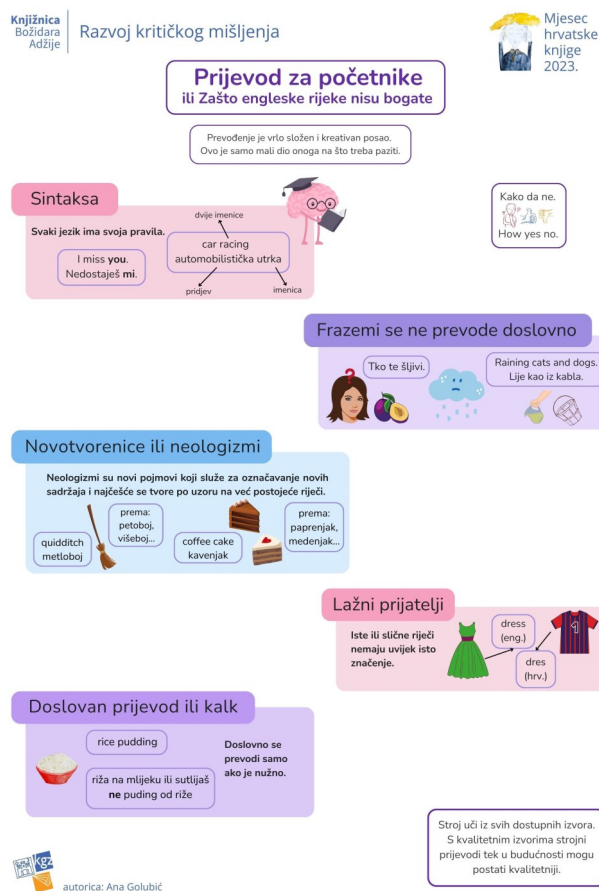
5. **Važno je biti u PRAVU: razvoj kritičkog mišljenja**

Program započinje u listopadu 2021. pod punim nazivom *Važno je biti u PRAVU: razvoj kritičkog mišljenja*. Prva objava bila je 5. listopada 2021. Autorica cijele koncepcije, sadržaja i kvizova jest Ana Golubić, a tekstove je grafički oblikovao, prilagodio za mobilne uređaje i postavio na mrežne stranice Knjižnice Božidara Adžije Jure Žilić (Što je kritičko mišljenje, 2021). Od rujna 2022. postavljanje na mrežne stranice Knjižnice preuzima Iva Džambaski (Oblikuju li nas „vijesti“, 2022). Svaku objavu na mrežnim stranicama Knjižnice prati i najava na službenoj stranici Knjižnice Božidara Adžije na Facebooku, a uz objavu na društvenim mrežama stavlja se i poveznica na aktualnu objavu.

Ovisno o širini i obimu, za neke teme koje su se obrađivale bila je dovoljna samo jedna objava, a neke su se obrađivale s više aspekata, pa se o njima pisalo i tijekom nekoliko mjeseci. Tema s kojom je program započeo jest *Što je kritičko mišljenje*, a slijedio je *Razvoj kritičkog mišljenja*. Dok se u prvom dijelu objasnilo o čemu je točno riječ i što čini kritičko mišljenje, u drugom dijelu bilo je više praktičnih savjeta, poput onih na koja pitanja treba odgovarati i kako si pomoći u donošenju valjanog zaključka. Sljedeća objava nosi naziv *O znanju i onome što nije znanje* u kojoj se opisuje razlika između znanstvenih i pseudoznanstvenih metoda, a u *Kognitivnim distorzijama* opisuje se nekoliko čestih zamki koje mogu dovesti do pogrešnih zaključaka. Slijedi objava pod nazivom *Laži*, u kojoj se objašnjava kako je moguće da u današnje doba ljudi mogu izgovarati tako bezočne laži koje se onda prenose i polako prelaze u nešto što se više i ne postavlja kao upitno. Nakon *Lažnih vijesti*, u kojima se govori o tome zašto su lažne vijesti toliko štetne i vidi li se svjetlo na kraju tunela u borbi protiv njih, slijedi objava o tome kako informacije utječu na nas koja nosi naziv *Oblikuju li nas „vijesti“*, a opisuje elemente i tehnike medijske manipulacije. Posljednja objava u 2022. nosi naziv *Teorije zavjere*, a govori o tome kako nastaju, zašto se tako lako šire i u čemu je njihova stvarna opasnost. Nakon tekstova o različitim oblicima i tehnikama manipulacije, lažima i lažnim vijestima, počinju se objavljivati tekstovi o obrazovanju. *Teorije zavjere* ujedno su i posljednja objava koju prati kviz. Budući da su ukinuta sva ograničenja za bilo kakva grupna okupljanja, nestale su i smetnje za organiziranje radionica u knjižnici pa ako tko želi dolaziti na radionice u knjižnicu, to je konačno moguće bez ikakvih prepreka. Prvi tekst u 2023., *Klasično obrazovanje i kritičko razmišljanje*, jest o tome zašto su klasično obrazovani ljudi u konačnici manje prijemčivi na različite opasnosti i manipulacije opisane u prethodnim objavama. U poglavlju *Je li znanje roba?* radi se o štetnosti raširene pojave da se podaci i informacije brkaju sa znanjem, a da se oni ne razlikuju od mudrosti i iskustva. U poglavlju *Je li znanje ujedno i moć* riječ je o kompleksnoj povezanosti obrazovanja, okoline i društva te o tome je li sintagma „društvo znanja“ samo floskula. U objavi pod nazivom *Utjecaj obrazovanja na društvo* (2023) govori se o razlici između ljudskog i socijalnog kapitala te kako se mijenjanjem jednog može utjecati na drugi.

Da bi krajnji korisnik do informacija došao što brže i jednostavnije, od rujna 2023. program mijenja oblik i umjesto u obliku kratkih objava, sadržaj se sada počinje izlagati u obliku infografika koje izrađuje autorica programa. Infografike se i dalje objavljuju na mrežnim stranicama Knjižnice Božidara Adžije, a svaku objavu i dalje prati i objava na Facebook stranicama Knjižnice s poveznicom na sami sadržaj objave. Od rujna 2023. program dobiva i svoj sadašnji, konačni naziv pa se umjesto *Važno je biti u PRAVU: razvoj kritičkog mišljenja* sada zove *Razvoj kritičkog mišljenja* (Razvoj kritičkog mišljenja, n. d.). Osim u obliku i nazivu, dolazi i do male promjene u koncepciji. U sklopu programa *Razvoj kritičkog mišljenja* sada se objavljuju i ostali sadržaji, ako se koncepcijski mogu uklopiti u temu i sadržaj programa, primjerice, sadržaji vezani za Noć knjige, Mjesec hrvatske knjige ili neke druge programe i usluge. Prva takva objava bila je za Mjesec hrvatske knjige 2023. godine.

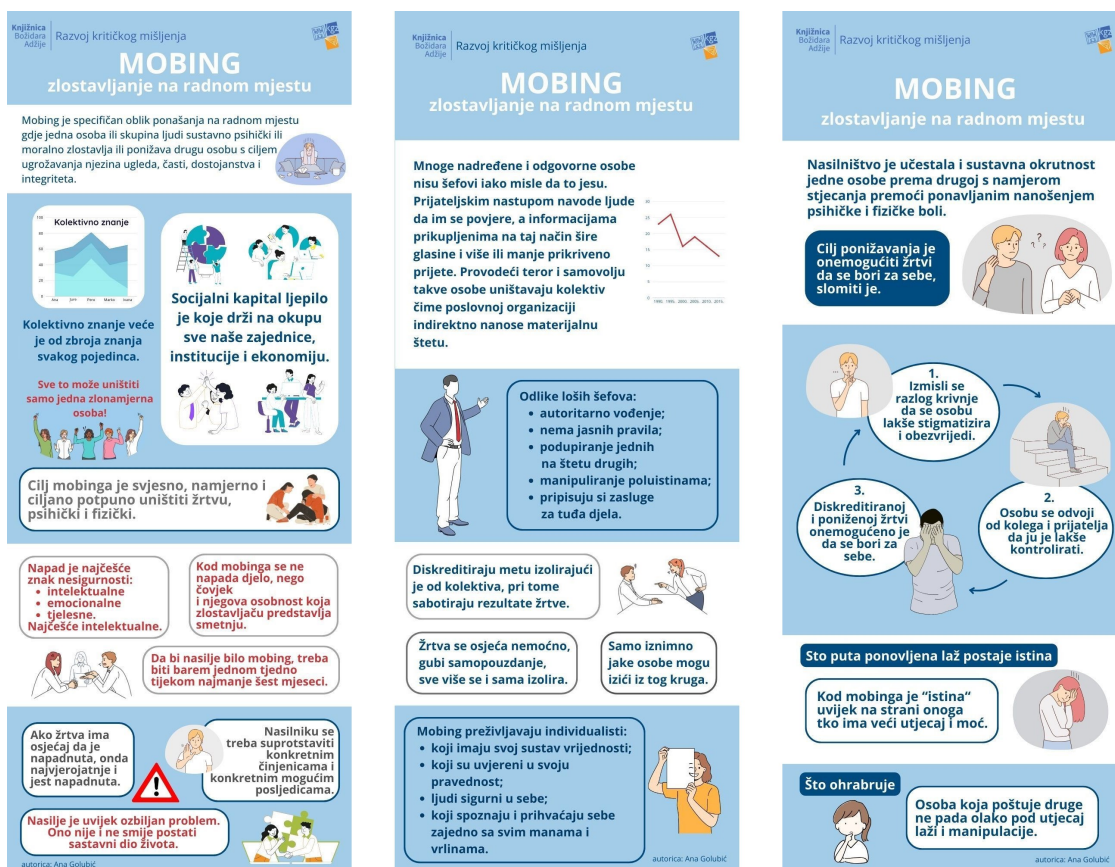
Moto Mjeseca hrvatske knjige 2023. bio je Književnost bez granica!, a infografikom pod nazivom *Prijevod za početnike ili Zašto engleske rijeke nisu bogate* na jednostavan se i vrlo sažet način htjelo skrenuti pozornost na to da je prevođenje vrlo složen i kreativan posao, a ne samo automatska zamjena riječi za riječ (Razvoj kritičkog mišljenja, n. d.). Ta se infografika tiskala na posteru veličine B1 (707 x 1000 mm) i bila je izložena u Knjižnici cijelo vrijeme trajanja Mjeseca hrvatske knjige (slika 4).

Slika 4. Infografika povodom Mjeseca hrvatske knjige prilagođena tiskanju za poster

Upravo je objava povodom Mjeseca hrvatske knjige izazvala do sada najveću pozornost korisnika, posebno ciljane skupine kojoj je program prvenstveno namijenjen. Uvelike su za to bili zaslužni i posjeti učenika VII. gimnazije u Zagrebu koji su tijekom cijelog trajanja Mjeseca hrvatske knjige dolazili u Knjižnicu gledati ne samo infografiku o prevodenju nego i ostale sadržaje pripremljene u Knjižnici Božidara Adžije povodom te manifestacije. Učenici su dolazili u sklopu usluge Knjižnice Božidara Adžije *Korak po korak do knjige*, koju organizira i vodi knjižničarka Milkica Ursa, u sklopu koje svi zainteresirani građani mogu dobiti organizirano vodstvo po prostorijama Knjižnice (*Korak po korak do knjige*, n. d.). U ovom slučaju riječ je o knjižničarkama Lidiji Dizdar i Mariji Novokmet iz VII. gimnazije koje su zajedno sa svojim učenicima česti gosti naše Knjižnice.

Nakon *Prijeвода za početnike...* u studenom 2023. započinje se s ciklusom o mobingu koji se obrađivao infografikama tijekom šest mjeseci. Kroz tri infografike pod nazivom *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu* sažeto je obrađena ta problematika, danas nažalost ne tako rijetka (*Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 1. dio, 2023*; *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 2. dio, 2024* i *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 3. dio, 2024*). Te su tri infografike koncipirane tako da se mogu čitati odvojeno ili prema želji ispisati na papir dimenzija A4 (210 x 297 mm) i presaviti u letak, ovisno o željama i potrebama krajnjih korisnika (slika 5).

Slika 5. Tri infografike o mobingu koje se mogu tiskati kao letak u formatu A4

6. Zaključak

Program je tijekom ove tri godine koje su prošle od prve ideje do danas promijenio oblik od tekstualnog oblika s pripadajućim kvizom za svaku „lekciju“ do infografika kojima se lako može pristupiti i u vrlo kratkom vremenu pročitati sve što je bitno za pojedinu temu. Od objava jednom u dva mjeseca s vremenom su se počele pratiti i manifestacije povezane s knjigom i čitanjem na razini cijele države, poput Mjeseca hrvatske knjige ili Noći knjige, pa je razumno očekivati da će se program i dalje mijenjati i razvijati u skladu s trendovima i potrebama. Kao i na početku, jedino što se nije promijenilo jest činjenica da je za pristup programu potrebna samo internetska veza. Program u cjelini ili određene teme pojedinačno mogu pratiti svi koji žele, sadašnji i potencijalni korisnici Knjižnice, ali i oni koji ne namjeravaju postati korisnici, a za koje se nadamo da će jednom promijeniti mišljenje i postati naši redoviti članovi.

Knjižnica Božidara Adžije, kao narodna i znanstvena knjižnica, ne bježi od tradicionalnih zadaća knjižnice, poput nabave, obrade i prikupljanja građe te davanja iste na korištenje, ali uz te odavno zacrtane i „ispolirane“ zadaće ide ukorak s promjenama u društvu osluškajući potrebe društva, stalno smišljajući nove programe i usluge kako bi što bolje služila zajednici zbog koje i postoji.

Literatura

1. Buchberger, I. (2021) *Kritičko mišljenje: priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja*. Rijeka: Udruga za razvoj visokoga školstva. Dostupno na: https://www.academia.edu/13540201/Kriti%C4%8Dko_mi%C5%A1ljenje_priru%C4%8Dnik_kriti%C4%8Dkog_mi%C5%A1ljenja_sl%C5%A1anja_%C4%8Ditanja_i_pisanja [01.04.2024.]
2. *Dobri rezultati u 2023. godini* (2024) Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/novosti/dobri-rezultati-u-2023-godini/65931> [01.04.2024.]
3. Golubić, A. (2021) Važno je biti u PRAVU – Pretražiti, Razmisliti, Valjano Utvrditi informacije. *Bez uveza*, 1(1). Dostupno na: <https://sites.google.com/view/bez-uveza/arhiva-brojeva/god-1-br-1-2021/va%C5%BEno-je-biti-u-pravu> [01.04.2024.]
4. Horvat, A. (2012) Knjižnice u službi svoje zajednice = Libraries at the service of their communities. U: Leščić, J. (prir.) *Knjižnica: komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice: zbornik radova: 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Str. 21–32.
5. *IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice* (2011) Koontz, C. i Gubbin, B. (ur.). 2. hrvatsko izd. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
6. *Korak po korak do knjige* (n. d.) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba.

- Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/usluge-10007/korak-po-korak-do-knjige/60990> [01. 04. 2024.]
7. *Koronavirus – najnovije preporuke* (n. d.) Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/koronavirus-najnovije-preporuke/> [01.04.2024.]
 8. *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 1. dio* (2023) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/mobing-zlostavljanje-na-radnom-mjestu/64909> [01.04.2024.]
 9. *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 2. dio* (2024) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/mobing-zlostavljanje-na-radnom-mjestu-2-dio/65464> [01.04.2024.]
 10. *Mobing: zlostavljanje na radnom mjestu: 3. dio* (2024) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/mobing-zlostavljanje-na-radnom-mjestu-3-dio/66070> [01.04.2024.] :
 11. *Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica: njemačka iskustva* (2004) Nebesny, T. (ur). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba : Goethe-Institut.
 12. *Oblikuju li nas „vijesti“* (2022) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/oblikuju-li-nas-vijesti/61107> [01.04.2024.]
 13. Pastuović, N. (2012) *Obrazovanje i razvoj: kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja : Učiteljski fakultet Sveučilišta.
 14. Posavec, R. i Stančić, D. (2017) Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani. U: Mićanović, M. (ur.) *29. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 197–203. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/29-skola-knjiznicara-1536871789.pdf> [01.04.2024.]
 15. *Povijest Knjižnice* (n. d.) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/o-knjiznici-631/povijest-knjiznice-16189/16189> [01.04.2024.]
 16. *Razvoj kritičkog mišljenja* (n. d.) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/58654> [01.04.2024.]
 17. Sabolović-Krajina, D. (2020) *Narodne knjižnice u tranziciji: sociološki aspekti*. Koprivnica [i. e.] Samobor: Meridijani.
 18. Stričević, I. i Perić, I. (2017) *Informacijska pismenost i razvoj kritičkog mišljenja*. U:

- Mićanović, M. (ur.) 29. *Proletna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 38-47. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/29-skola-knjiznicara-1536871789.pdf> [01.04.2024.]
19. Stropnik, A. (2013) *Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
20. *Što je kritičko mišljenje* (2021) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/sto-je-kriticko-misljenje/58719> [01.04.2024.]
21. Urbanija, J. (2007) Subjektivna etička odgovornost knjižničara u pružanju informacija. U: Belan-Simić, A. i Šapro-Ficović, M. (ur.) *Profesionalna etika knjižničara i društvene i etičke norme: i radionica Knjižnice, organizacije civilnog društva i borba protiv korupcije: zbornik radova: [6. okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama]*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 11–18.
22. *Utjecaj obrazovanja na društvo* (2023) Knjižnica Božidara Adžije. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/utjecaj-obrazovanja-na-drustvo/63978> [01.04.2024.]